

Tape No. 16, Side 1

Scotch 175, 600 ft

Subject: Interview with Abbot of Wát Benčámábòpit, Bangkok, Chairman of
Thammáca:rik Program.

Date	No.	Speed	Time	Subject
12/2/68	16	3 3/4		Beginning of interview.
"	355			End.

TAPE NO. 16, SIDE 2

Subject: Interview with Abbot of Wát Benčámábòpit, Bangkok, Chairman of
Thammācā:nīk Program (Cont'd)

Date	No.	Speed	Time	Subject
12/2/68	1	3 3/4		Beginning (continuation)
"	2151	!		End.

16 1 ± 2

[Other person involved in Sulek Siwank] อาจารย์ ตามเจ้าอาวาส วัดเบญจมบพิตร (12/1/68)

Who took me to meet the abbot

" พระธรรมกิติโสภณ "

เรื่อง "ประวัติธรรมจาริก"

016
018

อาจารย์ กระหม่อมผูกเกี่ยวกับประวัติของธรรมจาริกนี้ครับ เป็นความคิดของหัวหน้ากอง พระกิติโสภณ เป็นความคิดของหัวหน้ากอง สงเคราะห์ชาวเขา นายประสิทธิ์ กิษรสุวดี แล้วที่พระราชเวศสุวีโรกี ปรีกษาหาหรือกิน วาสุโครงการ กินเขมาบวชที่นิกายปรีกษาหาหรือกิน หลังจากเขามาปรีกษาอาตมาเขาก็เลยบอกเขาว่าจะวางโครงการ ทั้งสองก็ไปวางโครงการ สงเคราะห์ชาวเขามาขึ้น เริ่มแรกก็จัดให้พระทางกรุงเทพฯไป คือพระราชกฤษณะและมิตานพระครูเป็นหัวหน้า และพระ คือฝ่ายสภการปฏิบัติเป็นหัวหน้า คือให้พระเปรียญที่สูงๆไป ผลประโยชน์ของกาโบสถ์แรก ก็มีผู้เขามาบวชบ้าง โดยเฉพาะที่เขตของป่ายาม คือที่

ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ก็มีพระเทพวระเวทวิคปากน้ำขึ้นไปเป็นหัวหน้า มีผู้มาบวชเป็นสามเณร คราวแรกก็ 7 รูป คือมีแรกที่แม่สะเรียงก็มี มาบวชเป็นสามเณรเหมือนกัน แล้วก็สึกหมดอยู่ไม่ได้ แล้วก็การไปทำงานของพระที่ไปจากกรุงเทพฯ จะให้ผลเต็มเม็ดเต็มหนวนั้นก็ไม่เห็นมีนัก ปัญหาสำคัญที่สุดคือ ทุกคนไม่ค่อยรู้เรื่อง เพราะฉะนั้นในปี 2 คือนี 2509 ก็เปลี่ยนแปลงวิธีใหม่ คือหาพระจากกรุงเทพฯ พระที่สมัครใจขึ้นไปแล้วก็พระทางเหนือด้วย แห่งจังหวัดหรือหน่วยละ 2 รูปส่งไป ผลก็ขึ้นไปเขมรแล้วเป็นบวชแสดงเป็นพุทธชามกะเป็นภาคชาวพุทธที่เป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นภิกษุ 6 เป็นสามเณร 9 ปีแรก อันนี้ในเรื่องความเป็นญาติคือเมื่อเรารับสมัครพระที่อื่นไม่มีพระภิกษุจากกรุงเทพฯหรือวัดในวัดนี้มาทำการปรกครองพระที่ไม่สกลก เพราะฉะนั้นปี 2510 ก็เปลี่ยนแปลงวิธีใหม่ คือจากหัวเมืองนั้น เอาหมู่ละ 2 ตามเขมร คือหมู่ละ 2 ของจังหวัดต่างๆที่ทุกภาษาเมืองเหนือได้ จากกรุงเทพฯก็เอาภิกษุภิกษุของจากจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย รู้สึกว่าการควบคุมการบังคับบวชพระดีไปจากกรุงเทพฯ ก็เรียนหรือขึ้นพระที่อยูคามหัวเมือง เจาคณะปกครองตามเคย ก็ให้.....พระขึ้นมา ปีนี้ 3 นี้ คือนี 2510ก็ได้ผลกว้างขวางขึ้น คือได้มีผู้บวช 42 คือผู้ที่มาบวชเป็นหมู่ 42 รูป แต่ก่อนมาเป็นพระสกลกลงไปเหลือ 4 ในจำนวน 4 นี้ก็ยกะเหรียญ ที่เรียกว่าข้างที่แม่ของสอน 2 แม่ที่ตาก 1 แม่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ 1 คืออยู่ที่บวชเป็นภิกษุเล็กน้อยแคบวชเป็นสามเณรมีมาก

052/1

052

คุณสุลักษณ์ ศิวรักษ์ นิมนต์ให้พระเล่าต่อ ก็อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ 1 จังหวัดตาก 1 ในการบวชนี้เป็นภิกษุ 4 รูปนี้ที่เน้นกระเหรี่ยงก็กลับไปในราว 20 วัน มาบวชกรุงเทพฯเหมือนกัน

055

อาจารย์ ผู้ที่มาบวชกรุงเทพฯ ชาติพื้นองมาหรือเปลาครับ

056

คุณสุลักษณ์ เมื่อเวลาบวชกันแล้วทำไมถึงยอมให้บวช 10-20 วัน

056

พระกิติโสภณ คือการบวชดีเป็นบวชใหญ่ก็ไม่สามารถบวชตลอดไป เพราะว่าเราไม่มีความรู้ในการทำความเข้าใจกับมัน เมื่อเรามีศรัทธาจะบวช เขาก็บวชในกรุงเทพฯในเวลา 10-20 วัน บางเพื่อจะให้ญาติโยมเกิดศรัทธาเลื่อมใสขึ้นมาบ้างให้ได้ไหวกราบแล้วจะอยู่ต่อไปก็จะสึก คือเมื่อบวชแล้วมันก็ลำบากไม่รู้อะไรจะเรียนศึกษาเล่าเรียนอย่างไร เพราะว่าภาษาหนังสือเขาไม่รู้เรื่อง พวกนี้ไม่รู้หนังสือ เพราะฉะนั้นพวกนี้ก็อยู่เพียงอยู่ปาก ส่วนที่จังหวัดตากอยู่ได้ 1 พรรษา พอออกพรรษาเสร็จแล้วก็สึกไป ส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์สึกจะอยู่ได้เดือน 6 ทั้งนั้นก็เหลือสามเท่านั้น เป็นสามที่อยู่วัดเบญจมบพิตรก็มี 14 รูป รวมทั้งเถกด้วยเป็น 16 แล้วก็อยู่จังหวัด

อาจารย์ ถามเจ้าอาวาส วัดเบญจมบพิตร

10/2/68

" พระธรรมมุक्तिโสภณ "

เรื่อง "ประวัติธรรมจาริก"

016

018

อาจารย์ กระหม่อมพுகเกี่ยวกับประวัติของธรรมจาริกนี้ครับ เป็นความคิดของหัวหน้ากอง พระกิติโสภณ เป็นความคิดของหัวหน้ากอง สงเคราะห์ชาวเขา นายประสิทธิ์ ศึกษสุวดี แล้ว พระราชเวชสุริโรกี ปรีกษาหารีอกัน วางโครงการ ก็นี่เขามาขวชที่นี้ก็เลยปรีกษาหารีอกัน หลังจากเขามาปรีกษาอากาศมาก็เลยบอกเขาว่าจะวางโครงการ ทั้งสองก็ไปวางโครงการ สงเคราะห์ชาวเขานี้ขึ้น เริ่มแรกก็จัดให้พระทางกรุงเทพฯไป คือพระราชกณะและมีท่านพระครูเป็นหัวหน้า และพระ คือฝ่ายสอนการปฏิบัติเป็นหัวหน้า คือให้พระเปรียญที่สูงๆไป ผลประโยชน์ของออกไปครั้งแรก ก็มีผู้เขามาบรรพชาบ้าง โดยเฉพะระที่เขตของปายาน คือที่

ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ก็มีพระเทพุระเวทที่วัดปากน้ำขึ้นไปเป็นหัวหน้า มีผู้มาบรรพชา เป็นสามเณร คราวแรกก็ 7 รูป คือปีแรกที่แม่สะเรียงก็มี มาบรรพชาเป็นสามเณรเหมือนกัน แล้วก็สึกหมคอยู่ไม่ไค่ แล้วก็การไปจัดงานของพระที่ไปจากกรุงเทพฯนี้ จะให้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยนั้นก็ไม่เต็มทีนัก ปัญหาสำคัญที่สุดคือ พุกกันไม่ค่อยรู้เรื่อง เพราะฉะนั้นในปีที่ 2 คือปี 2509 ก็เปลี่ยนแปลงวิธีใหม่ คือหาพระจากกรุงเทพฯ พระที่สมัครใจให้ขึ้นไปแล้วก็พระทางเหนือด้วย แห่งจังหวัดหรือหน่วยละ 2 รูปส่งไป ผลก็มีผู้ไปเผยแพรแล้วเป็นผู้แสดงเป็นพุทธฆามาณะเป็นภาคชาวพุทธที่เป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ เป็นภิกษุมี 6 เป็นสามเณรมี 9 ปีแรก อันนี้ในเรื่องกำเนิดนงุ คือเมื่อเรารับสมัครพระที่อื่นไม่มีพระภิกษุจากกรุงเทพฯหรือวัดในวัดนี้มาทำการปรกครองพระที่ไม่สควก เพราะฉะนั้นปี 2510 ก็เปลี่ยนแปลงวิธีใหม่ คือจากหัวเมืองนั้น เอาหมู่ละ 2 ตามเคิม คือหมู่ละ 2 ของจังหวัดต่างๆที่พูดภาษาเมืองเหนือไค่ จากกรุงเทพฯก็เอานักศึกษาของจากจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย รู้สึกว่าการควบคุมการบังคับบรรพชาพระที่ไปจากกรุงเทพฯ ก็เรียนร้องขึ้นพระที่อยู่คามหัวเมือง เจาคณะปกครองตามเคย ก็ใหญ่.....พระขึ้นมา ปีที่ 3 นี้ คือปี 2510ก็ไค่ผลกว้างขวางขึ้น คือก็ไค่มีผู้บรรพชา 42 คืออยู่ที่มาบวชเป็นเณร 42 รูป แต่ต่อมาเป็นพระลดลงไปเหลือ 4 ในจำนวน 4 นี้ก็มีกะเหรียง ที่เรียกวายางที่แม่ของสอน 2 แมริที่ตาก 1 แมที่จังหวัดเพชรบูรณ์ 1 คือผู้ที่บวชเป็นภิกษุมีน้อยแต่บวชเป็นสามเณรมีมาก

052/

052

คุณสุรภักษ์ ศิวรักษ์ นิมนต์ให้พระเล่าคือ ที่มีอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ 1 จังหวัดตาก 1 ในการบวชที่เป็นภิกษุ 4 รูปนี้ที่เป็นกระเหรียงก็กลับไปไค่ในราว 20 วัน มาบวชกรุงเทพฯเหมือนกัน

055

056

056

อาจารย์ ผู้ที่มาจากกรุงเทพฯมีญาติพี่น้องมาหรือเปล่าครับ
คุณสุรภักษ์ เมื่อเวลาบวชกันแล้วทำไมถึงยอมให้บวช 10-20วัน
พระกิติโสภณ คือการบวชที่เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่สามารถบวชตลอดไป ที่ว่าไม่สามารถจะบวชตลอดไปนั้นคือ เขามีครอบครัวมีการหาหาหาก็บังคับ เมื่อเขามีศษหาจะบวช เขาก็บวชในกรุงเทพฯในเวลา 10-20 วัน บางเพื่อจะให้ญาติโยมเกิดศษหา เลื่อมใสขึ้นบ้างให้ไค่ให้วกราบแล้วจะอยู่คอกไปหนีจะสึก คือเมื่อบวชแล้วมันก็ลำบากไม่รู้จะไปเล่าเรียนศษหาเล่าเรียนอย่างไร เพราะวภาษาหนึ่งสื่อเขาไม่รู้เรื่อง พวกนี้ไม่รู้หนังสือ เพราะฉะนั้นพวกนี้ก็อยู่เพียงอุปฐาก ส่วนที่จังหวัดตากอยู่ไค่ 1 พรรษา พอออกพรรษาเสร็จแล้วก็สึกไป ส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์รู้สึกจะอยู่ไค่เดือน คั้งนั้นก็เหลือเณรเท่านั้น เป็นเณรที่อยู่วัดเบญจมบพิตรก็มี 14 รูป รวมทั้งเภาคด้วยเป็น 16 แล้วก็อยู่จังหวัด

นาน 8 เชียงราย 8 พวกนี้ที่นานอยตลอดพรรษาทั้ง 8 ออกพรรษาแล้วสักสี่สัปดาห์ เชียงรายนั้น
กลับไปพวกเห่ามี 5 สักสี่สัปดาห์ 3 นอกนั้นเป็นอีกออกไปเสีย 4 ที่เชียงใหม่ก็เป็นเขมบ้างสี่สัปดาห์
อาจารย์ เมศิกวูเกี้ยนที่แม่สะเรียงยังมี 2-3 รูป
พระกิติโสภณ เกี้ยนยังอยู่ 8 รูป ที่เป็นยังอยู่ จำชื่อไม่ได้ ที่แม่สะเรียงเป็นพวกแก้วแล้วก็
ลือชอ

071

073

076

077

อาจารย์ พวกละว้าหรือลัวะก็มีเหมือนกัน
พระกิติโสภณ คือที่ลือชอมาบวชก็เขากว่า เขามาบวชเป็นตัวอย่าง ให้ลูกให้หลานเขา ในการ
หาหาเขาทั้งหมดที่เราโคมานั้นเขมที่บวชอยู่ก็มี ปีที่แล้วสอบ น.ศ. ครีที่นี้ได้ 4 แม่ที่เชียง
สอบอีกสอง แม่ที่เมืองน่านสอบได้ 1 ได้เป็น น.ศ. ชั้นตรีไป 7 ในการเข้าหาหาเขาทั้งหมด
พูดถึงว่าการ เขาก็ใจที่สุขและเขาหาเราใจกาย คือพวกกะเหรี่ยง คนกะเหรี่ยงปัจจุบันก็สัมพันธ์
กับคนพื้นเมืองอยู่ ผู้สอนใจกายและเขาใจใจกายคือพวกเย้า พวกฉลาก เรียนที่เอากการขยันขัน
แข็งก็คือพวกแก้ว ทอจาดแก้วก็มีมูเซอร์ ลือชอก็มีพอๆกัน แต่ถาดลาเพื่อนมีสักก็คืออีกอ อีกอเป็น
เผ่าที่คู่คู่ ลาสุก ความเป็นอยู่อยู่ที่สะอาคก็คือ พวกเย้า เย้าจะสะอาครองลงมาที่พวกกะเหรี่ยง
กะเหรี่ยงก็เหมือนการกินอยู่จะดีขึ้น แล้วก็ พวกแก้ว กะเหรี่ยง มูเซอร์ รู้สึกว่าพวกนั้น อันนี้สด
ถานที่การ เป็นอยู่ เย้ากับแก้วไม่ยกพื้น อยู่กับพื้นดิน มูเซอร์ยกพื้น กะเหรี่ยงยกพื้น แล้วก็อีกอยู่
พื้น ลือชอยกพื้น ถานที่เขากอยู่ พวกเย้ากับแก้วนั้นความเป็นอยู่คล้ายๆกัน เลี้ยงเบ็ดเลี้ยงไก่อะไร
พวกนั้น เขาก็เหมือนกัน เขาก็เลี้ยงหมูเลี้ยงอะไรอยู่ด้วยกันหมด แคววภายในบ้านเขามีห้อง

097 1/2

098

พระกิติโสภณ ถาม อาจารย์เคยไปหรือยัง
พระกิติโสภณ เย้าก็ไปเชียงราย เขตเชียงราย เย้าถ้าพูดถึงการฉลากเขาฉลากกว่า เขาไป
ยอมละเงิน คือพวกนี้อยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน พวกเขทั้งหมดที่เขารังเกียจก็คือพวกอีกอ ชาวเขา
ทั้งหมดครั้งเกียจอีกอ เพราะอีกอรับทานอีกอ สุนัข การรับทานสุนัขทำให้ร่างกายมีกลิ่นตัวแรงสก
ปรก

105

105 1/2

อาจารย์ พวกชาวเขาที่มาเป็นพระเป็นเขมที่นี้ก็คิดถึงมีทางบ้านหรือเปล่าครับ หรือลืมไปหมดแล้ว
พระกิติโสภณ ไม่มีไม่พูดถึงเรื่องนี้เลย , แม่พระที่ไปจาริกที่บนเขาคือว่าเรื่องนี้เราก็ไม่ไปทำลาย
เขาแต่เราหาความเข้าใจเขา มีเราก็กังของเขาคือเป็น สอง แขนก คือมีบ้าน คือมีในเรือนแล้วก็
มีนอกบ้าน คือมีน้ำ มีประตูบ้าน มีป่า เราชี้ให้เขานั้นว่าไม่มี คือว่ามีในบ้านก็คือ จะเป็นเครื่องที่
เขาจะแสดงกตัญญูที่ คอบรรพบุรุษของเขา คล้ายอย่างพวกจีนเป็นประเพณีโคมแล้ว เราก็ก
ไม่เท่าไร คือให้เขาเคารพยกย่องในประเพณีของเขาไว้ คือมีที่เขากลับนั้นคือมีน้ำ เพราะความปล
ปกติเขาไม่อาบน้ำ กลัวมีน้ำ ถ้าวานที่แม่น้ำเป็นน้ำแล้วจับเขามา พระธรรมจาริกที่ไปก็ทำหน้าที่ไป
ถึง เพราะตามธรรมเนียมการอาบน้ำ เขาก็มี บายก็คี่ เย็นก็คี่ มันเย็นถูกน้ำก็สิ้นทันที อันนั้นแหละ
ที่เป็นมีของเขา , เราก็กไปแสดงว่าอันนั้นไม่ใช่คี่ คึงนั้นเราก็กไปเอาเขามาอาบน้ำพร้อมกับเรา ะ
ราวบาญโมง พวกชายอราว 10 โมงเช้า นานี้มีไอออนขึ้นมา แล้ว พออาบแบบนี้แล้วบางคนก็อาจจะ
สะท้านสัน แล้วเราก็กให้ยาแอสปรีนกินเข้าไป แล้วก็ให้เขานอน

122

126

อาจารย์ ไม่มีพระที่มาจากบ้านเกี่ยวกับพัฒนาสงเคราะห์ชาวเขานี้หรือครับ ที่แม่สะเรียงมีศูนย์พัช
นาชาวเขา ไปอยู่ที่นั่นก็มีพระธรรมจาริกแล้วไปอยู่ที่นั่น
พระกิติโสภณ เกี่ยวกับพระที่ไปสงเคราะห์ชาวเขานี้ ให้เขาไปตามหน่วยพัฒนาสงเคราะห์ชาวเข
เขาไม่ได้ออกไปจากเขต คือไปตามโครงการของกรมประชาสงเคราะห์ คือทางเราไป ทางกรม
ประชาสงเคราะห์เขาก็ให้อุปการะในการ เป็นอยู่ คือให้คากอาหาร ค่าใช้สอย คากอาหารคิกถาว
รูปละ วันละ 10 บาท แล้วก็ค่าใช้สอยวันละ 150 บาท รวมก็ประมาณเดือนละ 450 บาท

คือเมื่อพระธรรมจาริกได้ปัจจัยเงินนี้ไปแล้วถึงนิคมก็มีเด็กกรมประชาสงเคราะห์เขาให้เด็กคนห
เด็กจะไปอยู่ปฏิบัติให้เดือนละ 200บาทเป็นค่าใช้จ่าย ค่าอาหารการกินก็อาศัยพระ คือเด็กนี้
ลงไปซื้อกับข้าวข้างล่างมาทำ หน่วยที่เราจะไม่มีเราจะไปเฉพาะหน่วย ที่กรมประชาสงเครา
เห็นว่าควรจะไปได้ไม่เฉพาะเป็นกลุ่มไม่ได้ออกไปนอกเลยก็ไม่ไค่แบ่งค่ายฝึกกลายนี้ ที่แรกใคร
การก็ไม่ไค่ไปเหมือนกัน ที.อ. หงซาง กำลังมีเรื่องกันอยู่ ก็ไปทางกรมประชาสงเคราะห์ก็ไป
แต่ทางตำรวจชายแค้นบอกว่ไปไม่ไค่ เรายังไม่ไป ที่นี้ต้องย้ายหน่วยนี้มาที่อื่น ค้เลยที่นั่นไม่ไค่
ไปเพราะว่าเขาเห็นว่ายังเป็นอันตรายอยู่

143

อาจารย์ พระธรรมจาริกไม่มีความลำบากเลยหรือครับ ที่บ้านสอนศาสนาพุทธ

144

พระกิติโสภณ พุคทั้วๆไปว่าการสอนว่าลำบากก็ลำบาก การสอนศาสนาพุทธนี้ เวลาเราไปสอน
ไม่สอนศาสนาพุทธอย่างเต็มที่ที่เราไม่ไค่ไปสอนเขาในเรื่องศีลสมาธิปัญญาหรือไม่ไค่เกี่ยวทางสอน
ของพระพุทธศาสนา เราสอนให้เขาเป็นอีกเรื่อง คำว่าศีลคืออะไรเขาไม่รู้เรื่อง ธรรมคืออะไร
เขาก็ไม่รู้เรื่อง แต่เราควรปฏิบัติให้เขาดู หมายความว่า ศีลคือพระนี่เอ็งแหละ เวลาเย็นเราไม่
รับประทานอาหาร นี่เป็นการรักษาศีล ธรรมก็คือมีเมตตา เมตตาคือเราช่วยเหลือชาวบ้านเขาเว
ไม่สบาย เราก็ไปเผยแพร่ไปเยี่ยมไปเยือนต่างๆ อันนี้คือศิวธรรมะ เราจะชี้ให้เขาเห็นว่าศีลกับ
ธรรมจริง เราจะบอกให้เขาว่าเทศ คือเราเทศที่นั่นนี้ไม่ไค่ คือแบบนี้ก็การไม่ช่วยเหลือกัน แม
นี่เป็นการให้ธรรมะกัน เด็กๆเล็กๆมาของอาบนำ การกินอยู่ของสะอาด จึงจะสบายแล้วก็จะ
เซนตมยาวไป แมลงชั้นศรีระไมคี่ ต้องมาทำความสะอาด ก็มาจับสระผมให้เป็นการเอาใจเขา
เราไปเผยแพร่

158

คุณสุรภักษ์ ทำอย่างไรคนถึงจะมาไหว้มาบวช

158 1/2

พระกิติโสภณ คือก็มา พอเสร็จๆเอาพวกเด็กๆนี้มาหาเรา สอนอย่างนี้ ทำบุญได้บุญเป็นคนสบา
เราไม่ตองไปเบียดเบียนใครนี้แหละ เป็นของที่จะไค่บุญ เราก็ศึกษาในการสอนนี้ก็เราสอนหนังสือ
ไทยไปบ้าง พระที่ไปอยู่สอนหนังสือไทยไปบ้าง พอแม่เขาก็เลยสั่งสอนเด็กที่ลูกฝากบวช คือพระที่เร
เขาบวชมาเป็น 1 เดือนเป็นตัวอย่างตองเผยแพร่

165

คุณสุรภักษ์ พระธรรมจาริกตองอยู่เวลานานเท่าไรครับ

165

พระกิติโสภณ อา นิสิตจุฬาลงกรณ์เคยอยู่ 2 เดือน ส่วนพระอยู่ 4 เดือน อยู่ที่นี่ก็เนื่องจากจุ
ฬาลงกรณ์จะตองมาศึกษาเล่าเรียนก็จะให้เขาสอนด้วย

168

อาจารย์ ปีนี้อาจจะมีพระเป็นเณรของพวกชาวเขาอีกไหมครับ

169

พระกิติโสภณ อ่าปีนี้จะดำเนินการอย่างปึกกลาย คือตองเอาพระหัง เมืองนั้นไปสอบ และก้จัดหา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเหมือนกันและก้ในจำนวนนั้นมีสามเณรไปช่วยรูปหนึ่งรวมทั้งหกเป็น 5
คู่อนักเรียนชาวเขาที่เรามีอยู่แล้วกระจายเห็นจุกๆ ให้เณรทางนี้ไค่ไปอยู่นั้นจะสะดวกขึ้น ถ้าเราบอก
ว่าเป็นพวกแมงแล้วสบาย เพราะเณรพวกนี้ไซ้เขาหาไค่ เพราะว่ามีที่แล่นส่งเณรชาวเขาไปอยู่
ควยมืออยู่ 2-3 จุด รู้สึกว่าจะทำหน้าทีไค่คี่ เพราะว่าเขาก็จะส่งภาษาเขาเอ็ง แล้วภาษาเราก็
ง่ายขึ้น ก้ภาษาพื้นเมืองเรานี้รู้เฉพาะผู้ชาย ผู้หญิงก้ยังไม่รู้ ผู้หญิงนี้เขาคักการติดต่อกับโลกภายนอก
เลย ความปกคิบนเขาหรือ/ตัวๆไปทำไร ชายก้คักคั้นไม่ใหญ่ พอคักคั้นไม่ใหญ่ลงดินแล้ว ทยไป จ
จนกระทั่งปลุกเป็นหน้าทีของผู้หญิง ผู้ชายตลับไปนอนบน ผู้ชายสบาย ที่นี้ใครจะไปหาไปคักค้ออะไร
ไรตองไปหาผู้ชายผู้หญิงทุกคนไม่รู้เรื่อง

188

อาจารย์ ผมรู้ว่าทางอำเภอแม่สะเรียง นั้นมีพระเป็นคนกะเหรี่ยงจริง ๆ แล้วมีพระเป็นตองผู้
พูดภาษากะเหรี่ยงอยู่แล้ว ก้มีพระเป็นใหญ่ใหญ่ พุคไทยไค่เหมือนกัน

192

พระกิติโสภณ คือว่าที่แม่สะเรียงพระที่วาททางโน้นเขาก็คักมา

192 1/2

คุณสุรภักษ์ เห็นว่าเจ้าคณะอำเภอแม่สะเรียงและหม่อมอยู่ อายุเพียง 35 ตอนอบรมครั้งที่แล้วก็มา

พระกิติโสภณ , เรามาวางพระธรรมจาริกที่จะไปเราก็มาทำปฐมนิเทศ คือชี้แจงให้รู้จักชาวเขา
เผ่าต่างๆเสียว่ามีอะไรก็แจ้งให้ทราบ วิถีปฏิบัติงาน คือพระนอกจากจะไปอยู่ที่แบบนั้นแล้ว ตัว
พระคอง เขามาฉันข้าวเสร็จแล้วตั้งเขนที่แม่สะเรียงมีหมู่บ้านที่เลื่อมใสพระที่ออกบิณฑบาตรกลับม
ฉันเสร็จแล้วก็สวดมนต์ บางที่ฉันเพลเสร็จก็ถ้าเด็กยังรออยู่ก็รอสอนหนังสือเด็ก พอเด็กเสร็จไม่
เรียนพวกนี้ไม่ถือพระเขาไปเยี่ยม ไม่ถือความรังแกผี เพื่ออะไร

205
204

คุณสุรภย์ เราใช้จับอบน่า เราใช้เสกนำมาทำน้ำมันหรือเปลว
พระกิติโสภณ มีอย่างเดียวคือใช้ยาแล้วให้นักถึงพระพุทธรเจ้า คือเวลาเขามาขอยาหรือรับยา
ไรกันนี้ คือยานี้โดยมากเราก็แจกให้กิน คืออย่างที่ไปนี้ก็กรมกองก็ขอให้หมอมาสอนวิธีปฐมพยาบาล
แล้วก็เอายาคูมาบ้าง ยาที่ไม่เกิดอันตรายให้พระไป พระจะให้ทานยา ก็จะทำให้เขาไหวพระพุทธรเจ้า
เสียก่อน แค่นี้บางแห่งก็อยากจะเลิกบางแห่งก็ไม่อยากใหม่ คือผีมันช่วยพวกชาวเขาให้หลาย
อย่าง การปกครอง อะอะนี่นี่ ถ้าวการปกครองของเสีย ปกติชาวเขาจะปกครองไม่คลาศจะมี
เป็นบางครั้งบางคราว คือพิธีจะกินก็รวมๆกัน ปีหนึ่งจะกินเนื้อสัตว์ครั้งหนึ่ง เวลาปีใหม่ก็ราวทุก
เดือน ยี่ เรื่องนี้ถ้าหมอดูไปตรวจคนไขวาก็จะกินอะไร จะกินหมูของฆาตกรรมให้กิน พวกนั้นต้องไคกิน
หมู วันนั้นก็กินเขาก็จะฆ่าไก่ ดังนั้นเขาก็จะไคกินไก่ พวกนี้ถ้าจะพูดก็คงจะเป็นพวกที่ขาดอาหารนอ
จากสัตว์ป่าที่เขาไปหามาไค สัตว์ที่เขาเลี้ยงไม่ไคกิน ที่นี้ถ้าพูดมันแง่ดี ก็จะทำอาหารให้ชาวบ้าน
ดังนั้นเราก็ไม่ไปรุกรานเขาหรือกินมันไค ก็คงที่เขาว่าที่เขาอาบน้ำมันนั้นมันไม่มี เพราะน้ำมันเย็
ก้น้ำมันมันมีผีให้เขารูความจริงแล้ว เขาคงไม่เท่าไร ก็อย่างการเป็นตัวเลขใหญ่กว่าหมัดคันยิบ

235
235 1/2

คุณสุรภย์ ทางพระทำให้หรือทางกรมประชาสงเคราะห์ทำให้ การจับหมัก
พระกิติโสภณ เราประกาศให้เขารู้จักวิธีการทำความสะอาดเท่านั้นเสร็จแล้ว เขาก็ทำของเขาเ
เรื่องฆ่าสัตว์เราไม่เอา เรื่องฆ่าสัตว์พระไม่ทำ

239

อาจารย์ เมื่อไปเทียบกับเจ้าคณะอำเภอแม่สะเรียง ไปเที่ยวที่หมู่บ้านชาวเขาก็มีความลำบาก
อย่างหนึ่ง เมื่ออยู่บนเขามีคนกะเหรี่ยงและคนยางมาขอเจ้าคณะอำเภอมาจับผี เพราะว่าเขาเล
ผี มากไม่มีเงินจะเลี้ยงผี ขอให้เจ้าคณะอำเภอมาจับผี

244

พระกิติโสภณ คือมันเป็นการปกครอง ก็เลยคือเป็นประเพณีไปหนักเข้าก็เลยกลัวอย่างนี้ผีผี-ผี
หักคอตายกลัวก็ไม่ทำ

247 1/2

คุณสุรภย์ วิธีจับผีทำอย่างไร? เจ้าคณะอำเภอทำอย่างไร?

248

อาจารย์ หมายความว่าไม่อยู่ที่หมู่บ้านเดียวกัน

249

พระกิติโสภณ คือการให้กำลังใจกันวาคิดไปแล้ว เขาก็เลิกพิษ คือ อันนี้พวกนั้นมันไม่มีอะไร มา
สู้ ก็รับศีลหา รับน้ำมันรคน้ำมันเสียแบบเดียวกับประเพณีของเราทำอยู่ทุกวันนี้ คือการให้กำลังใจ
ให้เขามีกำลังใจหนักหน่อย เขาก็หนักความจริงผีก็ไม่มี

254

อาจารย์ พระมีพระพุทธรูปไปควย นำพหุชนุคชาวลัวะคนหนึ่งขอเป็นน้ำส้มป่อย ไปรดหน้าที่บ้าน

259

พระกิติโสภณ คือแบบวิธีจับผีของเรา น้ำส้มป่อยนี้ก็เมืองเหนือเขานิยมใช้ส้มป่อย เวลาจะทำนาม
คก็เอาส้มป่อยไปใส่แล้วก็นำพระพุทธรูปและนี้จะคองเอาน้ำขมิ้นส้มป่อยนี้แหละป่อยนี้ละ ประเพณี
คล้ายกับที่เราทำอยู่กันอยู่

274

พระกิติโสภณ , เวลาความจริงศาสนาคริตเขาไปกันมาก ไปแล้วไม่รู้วิธีคือไปถึงก็ไปทำลายเขา
ประเพณีเขาอย่างอื่น ประเพณีนั้นถ้าพวกชาวเขาคลาศ

279

คุณสุรภย์ นับถือคริตมากไซ้ใหม่พวกกะเหรี่ยงนี้

279

อาจารย์ ทั้งหมดประมาณ 3000คน เท่านั้น ไม่ทราบที่ต่างๆไป

279 1/2

พระกิติโสภณ ทั่วๆไปก็มีทุกศาสนา คือที่ทุกๆเผ่า เขาพยายามมาก ถึงหากเอาคนชาวเขาเวลา

นี้อยู่ถึงมหาวิทยาลัยก็มี กะเหวี่ยงกับพวกแมว ทั้งที่ของจังหวัดเชียงใหม่ และทั้งที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและ เชียงรายด้วย พวกที่นับถือศาสนาคริสต์มากก็พวกสีชอกกับเขา พวกนี้ก็มาจากเชียงตุงอพยพมาก็นับถือมาแค่นอนและก๊อปปี้จะเพราะพวกขอ พวกชอนก็นับถือศาสนาอิสลามมาจากอิสลามยูนา อาจารย์ ยังมีพวกขอที่นับถือศาสนาอิสลาม พระกิติโสภณ มีนับถือคริสต์เคยมีบ้าง สีชอกมีคริสต์เคยก็มีส่วนน้อยในจำนวนชาวเขา ก็กลัวจะทำประเพณี เพราะเขาไม่สามารถจะหาความกลัวได้ คืออย่างที่เรามาเราไม่ทำลายผี เพราะเป็นผีหมู่บ้าน เพราะฉะนั้นมันเป็นผลดีเหมือนกัน

296
200

เรื่องความกตัญญูแก่เวตี

คือประเพณีมีชาวเขาด้วยกันทางประเพณีเขาก็อยากจะเลิก ยิ่งหาทางยิ่งหาจุดเลิกไม่ใช่ออย่างของพวกแมวที่ซีเทา พวกแมวที่ซีเทา ประเพณีของเขาคือประเพณีการตาย การตายของแมวซีเทานี้ คือผู้ที่ เป็นบิดาหรือเป็นพ่อตายไป มีลูกก็กิน สมมุติว่ามีลูกผู้ชาย 3 คน พ่อตายคนมีลูกผู้ชาย 3 คน ลูกผู้ชาย 3 คนนี้ถ้ามอดดับอุกกว่า ศพกินหมูลูกชายคนหนึ่งจะคองหาหมูมาสองตัว ทั้ง 3 คนคองหาหมูเป็น 6 ตัว แล้วก็มากินคองหน้าศพ แล้วก็กินสนุกสนาน จนหมด 6 ตัว ถาลูกชายคนใดคนหนึ่งไม่สามารถจะหาหมูมาคองทุกเเนาจริงๆคองใหญ่ผู้ชายไปหาหมู อันเขาอยากจะเลิกตัวอย่างเราจะหาวิธีพวกอนามย์แข็งแรงเอาไม่คองหาหลักของเขาได้ อันนี้เขาอยากจะเลิกประเพณีอันนี้เขาอยากจะเลิกเอง เราไม่ฝันอะไรเขา

001
001 1/2
001 1/2
002
005
006

อาจารย์ เครื่องสำหรับโครงการธรรมจาริกมาจากกรมประชาสงเคราะห์ พระกิติโสภณ มาจากกรมประชาสงเคราะห์ อาจารย์ เครื่องมีอันนี้เคยได้รับจากมูลนิธิเอเซียหรือเปล่าครับ พระกิติโสภณ เคยได้รับคอนแรกรูปแรกมูลนิธิเอเซียมาตอนหลังก็ปีที่ 2 ก็ได้รับ แต่ปีที่ 3 ปรากฏว่าทางกรมประชาสงเคราะห์มีทุนอยู่แล้ว โดยเงินทุนของมูลนิธิเอเซียไปนำคานอื่น คือไปช่วยฝึกพระราชานุวัชพระสังฆ์เชียงใหม่ ทานตั้งอุปัชฌาขึ้น อาจารย์ ผมไปพูดที่เจ้าอาวาสวัดนั้นเหมือนกันครับ พระกิติโสภณ คือการฝึกพระราชานุวัชที่เชียงใหม่ทานตั้ง ชุรมอุปัชฌาขึ้นแต่ทานไปทั้งสองแห่ง คือไปตามพื้นราบกับชาวเขาแคชชาวเขาในพอจะไปได้ก็ไป ซึ่งสิ่งที่ทานเจ้าคุณธรรมราชาไป พื้นราบคือห้องดินที่ทะเลกันการ ที่มีอะไรไปได้ก็ให้กระทรวงพัฒนาไป แต่การปฏิบัติงานของเจ้าคุณธรรมราชาปีละ 15 วัน เท่านั้นคล้ายว่าฝึกพระนักเรียนราษฎรของวัดจากตำบลต่างๆให้รวมมือทำหน้าที่อะไรทำอะไร พวกนี้มีทุนเท่าที่มูลนิธิเอเซียให้ ส่วนธรรมจาริกนี้เป็นทุนอุปถัมภ์ของที่กรมประชาสงเคราะห์ครั้งขึ้นมาเอาไว้ คือตามหน่วยชื่อของสงเคราะห์ชาวเขา ก็คือโครงการของรัฐบาลนี้ ตั้งเป็นการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นไว้ ก็มีตั้งคานศึกษาให้กระทรวงศึกษาตั้งขึ้นการสงเคราะห์อาชีพ การสงเคราะห์ในคานการ เป็นอยู่ที่ทางอนามย์ กระทรวงสาธารณสุข การสงเคราะห์ในคานทางอาชีพก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่ทั้งหมดนี้รวมให้กระทรวงมหาดไทยปฏิบัติกร และหน่วยงานก็อยู่ที่กรมประชาสงเคราะห์ ทำงานประสานงานกันกับ ตำรวจตระเวนชายแดน คือหน่วยไหนเราจะไป ตำรวจตระเวนชายแดนเขาต้องไปเสียก่อน เรียบร้อยพอสมควรแล้ว กรมประชาสงเคราะห์ไปได้ เราก็ไปช่วยสนับสนุน หน่วยสงเคราะห์เขาโคช่วยคิด

021
021 1/2

คุณสุรภษ ตำรวจชายแดนดีมาก พระกิติโสภณ คือหน่วยตระเวนชายแดนบางหน่วย บางคนที่ไปทำหน้าที่ บางคนที่รับเรื่องของคดีธรรมดา แต่บางคนช่วยเหลือเต็มที่ จนพวกชาวเขาเรียกพ่อเรียกแม่ เป็นพ่อเลย อย่างนั้นก็มีแต่บางคนไปสงเคราะห์ แม่แต่กรมประชาสงเคราะห์ก็เหมือนกัน บางคนก็เรียกเป็นพ่อ บางคนก็บอ

ให้ไปไวๆ มันเรื่องของคน แต่ตำรวจตระเวนชายแดนนี้ สมเด็จพระชนนีพระองค์ท่านชักนำ
สร้างโรงเรียน โรงเรียนสร้างขั้นที่แรก โรงเรียนสร้างขั้นที่แรกโรงเรียนชายแดนของรุ่นในส
แล้วก็ส่งตำรวจไปช่วย สอนหนังสือแล้วก็จ้างพวกที่หนังสือแล้วก็ไม่สามารถจะไปเรียนต่อที่สูงไป
ช่วยตำรวจชายแดน เราก็สนับสนุนและนำไปเฉยๆ เรื่อยๆ แล้วก็หน่วยส่งเคราะห์นี่เองถาว
ถึงแม้ว่ากรมประชาสงเคราะห์ เขาไปส่งเคราะห์แล้ว แต่หน่วยนั้นเป็นคริส คือว่านับถือศาสนา
คริสอยู่แล้ว เราก็ไม่ไป ทางพระก็ไม่เขาไป คือเราไม่ไปแสดงให้เขา เขาเห็นว่าพวกศิวิลิสพ
อริจะมันไปทะเลาะกัน เพราะฉะนั้นพวกที่เดินในราวๆ เคื่อนอะไรนี่นะ หนังสือพิมพ์ประชาชิปไค
บอกว่าหน่วยที่ใกล้จังหวัดเชียงใหม่ไม่เคยเห็นพระเห็นเจ้า พวกแถวๆ นั้นไม่เคยเห็นพระเ
นั้นนะเราไม่ไป พระเราไม่ไปเพราะพวกเขาถือศาสนาคริสต์อยู่แล้ว ไม่ไปให้เขา เขาเห็นอันนี้
มาปรึกษาพิจารณาแล้วก็ไม่มีใครอยากไปยุ่ง อย่างที่เผาที่แม่จันทร์ก็มีสองหน่วย หน่วยหนึ่งก็มี
ศาสนาพุทธ หนุ่บ้านห่างกันประมาณ 1 กม. อีกหนุ่บ้านก็มีคริสต์ ศาสนาคริสต์เขาอยู่แล้ว อีกหน
อย่างเราก็ทำพุทธรูปแต่ละ แล่งก็หน่วยนั้นเวลานี้ พระที่ไปตีหน่วยนั้นก็ไปรุ่นที่ 2508 ก็ไปทำ
ที่เป็นครูสอนหนังสือ คือไปจับเด็กทั้งหมดมาสอน ไปสอนที่หนอง... ..ที่แรกมีเด็กเรียนประมา
30 คน ,คือแถวจากหนุ่บ้านหนองแวนประมาณ 5/5-10กม. คืออาการธรรมคาถาคูแล่งก็เดินได้
สควูกแถวกลางพรรษาแล้วไม่มีทางไป ก็ลำบาก ปีแรกก็มีประมาณ 30 ปีที่สองก็ 50 เวลานี้
เท่าที่รายงานว่ามีเด็ก 70 , แต่เชียงใหม่ถึง 100

048

คุณสุรภี พระที่ไหนไปอยู่

048

พระกิติโสภณ จากวัดเป็นชาวนครไทยพิษณุโลก ปีนี้อาจจะถึง 100 ได้ ว่าจะอย่างนั้น เพราะว่ามี
ชาวบ้านอพยบไปอยู่ที่นั่นมาก

050

คุณสุรภี เคียงวันได้รับสงเคราะห์จากกรมประชาสงเคราะห์

050 1/2

พระกิติโสภณ ก็เราเป็นฝ่ายให้เขา

051

คุณสุรภี อย่างอื่นไม่ไ้ช่วย

051

พระกิติโสภณ ช่วยเรื่องหยุกเรื่องยา ไปแจกสมุคคนสออะไรพวกนี้ การสร้างบ้านสร้างอะไรพ
นี่ พอจะช่วยเหลือสร้างโรงเรียนทำให้เป็นถาวร ที่แรกก็มุ่งควยญาติาคา อันนี้ก็ทำถาวรขึ้นก็มี
ลา พวกอีกดู กะเหวียง พวกแมว รักจะอพยบไปอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน อันนี้ก็เป็นที่ตอประสูงค้ของ
เราใหม่มาอยู่ที่ราบ มันก็ไม่รายนัก เป็นเขาเนินเล็กๆคือไม่สูงเกินไป คืออาศัยอยู่แต่ที่รู้สึกว
การศึกษาพระโคตี แล้วก็ชาวบ้านสนับสนุนมาก คือเราไป พระเราไปก็ไม่มีพิมพ์อะไร เขามี
ลูกสาวสวยไวใจใ้ไม่ยุ่งกับเราแล้วเราก็ทอบอกว่าพระทองหาเพื่อนไปอยู่ควย ก็ไม่ค้สาวเข้า
อาจจะกอดเขาไ้คงายๆ คือประเพณืเขาไม่ถือ ถ้ายิงเขานี้การ เลือกภรรยาสามีเขาไม่ถือ เขา
ทองนอนควยกันจนพอกพอใจกันแล้วถึงจะแต่งงานกัน ประเพณืของเขาเป็นอยานี้จนมีลูก ถ้าไม่
ลูกก็นอนกันไปหม่สาวไปถือ

064

คุณสุรภี เอ ทางหนุ่บ้านคริสเขามีปฏิกริยาอย่างไร

064 1/2

พระกิติโสภณ เขาก็ไม่มีปฏิกริยาอย่างไร มีก็พวกชาวบ้านไปขอยาปฏิกริยาก้ไม่มี คือเราไม่
รกรานเขา คือทางฝ่ายเราก็ทำหน้าที่ เราไม่ถือว่าทำหน้าที่แข่งกัน ทางคนทางทำหน้าที่ ที่จะ
สู้กว่าทางคริสจะหันๆ เขาหาทางพุทธบางอยู่แล้ว

068

คุณสุรภี มากันไ้ก็ค้

069

พระกิติโสภณ อันนี้เราก็ไม่ไปชุบชิวกวนอะไร มาหาเราเอง ปีที่แล้วก็จะมีลูกเขามาบวช
เหมือนกัน ไปๆมาๆมันเป็นคล้ายๆว่า มันซ้ๆกันนึคหนอย พอเขาไม่ยอม ลูกเขาจะบวชแต่พอไม่
ยอม

071 1/2

อาจารย์ มีความลำบากนึคหนอยที่แม่สะเรียง ครูที่สอนมัธยมศึกษา อยากให้เด็กเรียนทุกคนไป

ไหว้พระที่วัด แต่คนที่ เป็นคริสเตียน คริสต์บางคนไม่อยากไป แต่ครูอยากให้ไป คนสอนศาสนา
ไปพูดคุยกับครู บอกว่าถ้าไม่ให้ไปละ ลกซัน แล้วก็คนสอนศาสนาไปพูดคุยกับนายอำเภอ นายอำเภอ
ไม่อยู่แต่ปลัดอำเภออยู่ ปลัดอำเภอนั้นบอกว่า ถ้าเป็นคนนั้น คือศาสนาอื่น ไม่ใช่ศาสนาพุทธไม่เป็น
ไทยเลย มีความลำบากมาก แล้วก็ปลัดอำเภอก็พูดแบบนี้

079

คุณสุรภิช ไม่เข้าใจนโยบาย ก็มีคำถามว่า

080

พระกิติโสภณ เพราะว่าเรื่องศาสนา พวกนี้ไม่ค่อยรู้ก็ มันคั่งแง่เข้าหากันลำบาก คือว่าเวลา
มันซัดกันอยู่ อยาว่าพวกเผยแพร่ศาสนาคริสต์นี่เอง ก็ไม่เจตน์พระพุทธรูปศาสนาไปอื่นนี้อาณาเองไม่
เห็นควยก็ทางคนต่างสอนในศึกษาที่จะไปเจตน์กันแบบนี้ อย่างไม่เหมาะ ก็รู้สึกว่ามีที่เชิงราย ที่
เชิงใหม่ คือไปจ้างพวกที่บวชแล้วไปสอนพวกนี้ไม่รู้อาจารย์แล้วก็ไป พุทธรูปนั้นเคยบวชมาแล้วก็
นี่เข้าศาสนาคริสต์ คือไปพูดคุยกับพระพุทธรูปศาสนาว่าพุทธรูปศาสนาไม่ช่วยอะไรได้ เข้าศาสนาคริสต์แบบ
นี้มันทำให้ซัดกัน เพราะอย่างนี้ศาสนาพุทธก็มา ศาสนาคริสต์ก็มา ก็เลยไปกันใหญ่ บางทีคุยกันไม่ถึง
15 นาที ซัดกัน ตกบ้านตกใจถอนไปก็มี คือมาเจตน์ของใครก็ไมคี่ หายไปก็ไปชี้แจงให้เขาฟัง
อย่าไปทำเลย ว่าของเราก็คือรักษาให้ศึกษาของเรา ต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ด้วยกัน เรื่องศาสนา
เลาะกันมันไม่เหมาะ มันเสื่อมลำบาก คือคล้ายๆอย่าง ร.ร. คริสเตียนในกรุงเทพฯบางแห่งจะ
ลกซันเหมือนกัน คือไม่สนับสนุนใครนิคถือศาสนาคริสต์ก็โคตะแนน

109

พระกิติโสภณ อย่างนี้มันก็เป็นธรรมดา , เกิดที่โน่นลำบากไม่ค่อยจะไป เรียนที่โน่น เติมสอนหนังสือ
พม่าควยเข้าไป ธรรมจาริกจากพม่าสอนพม่า เวลานั้นพวกธรรมจาริกเอาพวกแก้ว พวกกะเหรี่ยง
มาเขียนเป็นอักษรโรมัน เป็นภาษาแม่หรือกะเหรี่ยงแล้วให้พวกแก้วและกะเหรี่ยงเรียน

109 -110

อาจารย์ คน....ใช้อักษรพม่าสอนภาษากะเหรี่ยงครับ ฝรั่ง
คนคริสเตียนและคริสต์จึงใช้อักษรพม่าแบบคนปากีสใช้อักษรพม่าและมีคนไปสอนจากหมู่บ้านกะเหรี่ยง
ไปสอนเป็นอักษรพม่า เพราะว่า เป็นคำที่ไปเปิด เป็นอักษรพม่า

110

พระกิติโสภณ คำที่ไปเปิดมีอยู่ที่หลังแทนหรืออะไรนี่นะ ส่วนศาสนาคริสต์จะเป็นแม่คำที่ไปเปิด
เป็นภาษาแม่ แต่อักษรโรมันสอนภาษาโรมัน แต่ที่ของเราสอนภาษาที่หน่วยกรมศูนย์เขาตั้งขึ้น
ไม่เอาศาสนาไปสอน โดยมากในของศาสนาคริสต์เขาสอนหนังสือควยแล้วก็สอนศาสนาไปควย หนังสือ
ก็โดยมากก็สอนศาสนาทั้งนั้น

102

อาจารย์ ปี 2510-2511 ธรรมจาริกเคยสร้างวัดที่บ้านชาวเขาหรือสร้างเป็นวัดส่วนตัวขึ้น

121

พระกิติโสภณ ยุ่งไม่มีการสร้าง ,สร้างไว้ชั่วคราวเพราะทางเราไม่สามารถจะหาพระที่อยู่ประจำ
ได้และให้ไปอยู่ชั่วคราว คำหรืออยู่แล้วเวลานี้จะสร้างอยู่แล้ว เวลานั้นอยู่ที่อำเภอแม่จันศูนย์
ของหน่วยพัฒนาชาวเขาที่อำเภอแม่จันที่แม่สะลอก เวลานั้นเราสร้างกุฏิไว้แล้ว 3 หลัง ทอไป
จะสร้างเป็นรูปวิหารขึ้นมาให้เป็นศูนย์อยู่ในศูนย์เลย แต่เวลาที่ศูนย์นี้เราควรจะทอไปพระในชาวเข
าก็อาจจะเอาไปตั้งศูนย์และเผยแพร่ จะเอาทุกแห่งและศูนย์ทุกศูนย์เราอาจจะตั้งไว้ คือที่มหา
เพี้ยนเขาอยู่นี้ก็เป็นเพื่อนเพียงอาสาสมัครเท่านั้น ไม่ถึงขนาดที่จะเป็นพระธรรมดา

132

อาจารย์ , ที่แม่สะเรียงมีบ้านกะเหรี่ยงอยู่ที่ราบมีประมาณ 6 หมู่บ้าน มีแต่เจดีย์ไม่มีวัด มีแต่เจ
เทานั้น แต่ผมคิดว่าเจดีย์นี้เป็นของเก็บมาจากพม่าไม่มีวัด

132

พระกิติโสภณ คืออย่างนี้ โดยมากเป็นนักประเพณีมาจากพม่าเป็นการสร้างเจดีย์กรรม พวกกะ
เหรี่ยงก็โดยมากประกอบสันนิษฐานอยู่ในพม่า เวลานั้นหน่วยพม่า...
แต่ถ้าวางพวกไปชนเผ่าอันอยที่จะลำบากทอไปคือ พวกกะเหรี่ยง เวลานั้นจะพวกถึงการปกครอง คือ
ไทยเราเองจะรับรองจากกะเหรี่ยงมากก็ไม่ได้เพราะซัดกับสัมพันธไมตรีกับพม่าไทยจะไม่รับพวก

232 $\frac{1}{2}$

ละหว่าก็ถือว่าเป็นพวกพื้นเมืองแล้ว นักธรณีวิทยาเขามีอยู่แล้ว พวกนี้คุ้นแผ่นดิน
อาจารย์ ผมอยากไปเที่ยวเหมือนกัน ผมอยากไปเห็นเหมือนกันครับจริงๆผมอยากพาลูกพาเมีย
ไปคุเหมือนกัน

232 $\frac{1}{2}$

พระกิติโสภณ ก็จะทำให้เอาเข้ามาในราวอย่างช้าปลายเมษายนจะส่งพระออกเยี่ยมจากริทมคส่ง
การณแล้วจึงจะส่งพระออกเยี่ยม อาตมาเองก็ถ้าหากมีโอกาสก็จะไปไปแน่ๆ ให้คุณสุริยกษ์ไปเฝ้า
บ้างสิ เคยเห็นคนเมืองเหนือเขาหรือยังละ

243

คุณสุริยกษ์ แม่สะเรียงวาระจะไปเยี่ยม ตอนนี้อาจารย์วิทย์ยังอยู่

243

อาจารย์ ผมอยู่ 6 เดือนเท่านั้นครับ อยู่อีก 10 เดือนครับ ผมเคยอยู่ที่ภาคอีสานตอนนั้นอยู่ที่พัท
วิเศษหาสารคาม 2 ปีกลับ หนีไปอยู่ที่แม่สะเรียงครับ

254

คุณสุริยกษ์ แล้วที่บ้านที่ศูนย์วิจัยที่เชียงใหม่เขามีบ้านชาวเขาอยู่ทุกเผ่า และความเป็นอยู่ของชา
เขาที่ศูนย์วิจัย (ฟังไมค์)

254

พระกิติโสภณ ศูนย์เชียงดาวเจียบวิเวกวังเวง ศูนย์เชียงดาวอยู่สบายดี แต่อาตมาไปถึงเชียง
ดาว ถึงแม่สะเรียงแล้ว ศูนย์เพชรบูรณ์ไปมาแล้ว ยังเหลือจังหวัดคาน

254

อาจารย์ จังหวัดคานลำบากไหมครับ

265

พระกิติโสภณ แคที่อำเภอเล็กๆ ที่มีอยู่ไม่ถึงพวกแดงที่อำเภออยู่ๆมันเข้ามาอย่างนี้ คำนินนาษ
ปาก(ฟังไมค์) มีฝาทาสจังหวัดอุตรดิตถ์ คำนินนี้เป็นจังหวัดแพร่ ส่วนพวกอำเภอเล็กๆ มาจับ
ปลาของขามมาจากฝาทาส มีอำเภอสาม ทางนี้อุตรดิตถ์

018

The thammacharik program was originated by Nai Prasit Ditthasuwat, the Head of the Division of He consulted Phra Ratchawetsuthirokee and Phra Kittisophon. The plan was to send high ordered monks from Bangkok. Many tribal people were ordained as a result of the first trial. In Phetchabun where Phra Thepwarawethi of Wat Paknam was the leader, seven people were ordained as novices. In Mae Sariang, a few novices were also ordained but all of them retired.

?
o { One of the problem in employing monks from Bangkok is communication. In the second year, (1966) monks from northern provinces as well as monks from Bangkok were recruited. Each unit had at least two monks who were natives of the province. This plan proved to be impractical in terms of organization and control (Six monks and nine novices were ordained) In 1967, the unit ~~is/it/~~ was also composed of two monks from provinces where northern dialect was spoken. Students from Chulalongkorn University also accompanied each unit. Chao Khana controlled monks in the provincial areas. The problem of organization and control proved to be better than the previous years. Only 4 monks and 42 novices were ordained this year. ~~of~~ The four monks ordained ^{are} two ~~were~~ Karen: from Mae Hongson, one Meo from Tak, and one Meo from Phetchabun.

052

The Karen monks remained only 20 days and retired from monkhood. The practice was allowed because: ~~it~~

1. Grown men have to work to support their families.
2. Because of illiteracy, these monks cannot join all activities required.

The monk from Tak was ordained for three months (one phansa) and the monk from Phetchabun remained in priesthood for one month.

16 novices are still at Wat Benchamabophit, two of whom were ordained in the earlier years.

8 novices remained for the whole phansa in Nan. At the end of the phansa two novices retired.

8 novices were from Chiengrai.

Some novices remain^d in Chiengmai while others retired.

5 Yao~~s~~ novices were ordained and 3 retired.

4 Ek~~o~~ novices were ordained.

077

Last year 7 novices passed nak tham tri.

4 novices from Wat Benchamabophit.

2 Meos in Chiengrai.

1 Meo in Nan.

077
(cont)

The Karens are the most easy to get along.
 " Yaos " " " " " understand.
 " Meos are the brightest and the most studious.
 " Muser } are about the same.
 " Lisø }
 " Ekøø are the slowest.

Cleanliness;
 Yaos are the cleanest.
 Karens } are second.
 Meos }
 Muser }

Yaos and Meos live on the ground, raise domestic animals, but have separate rooms for living.
 Muser, Karens, Ekøø, Lisø, live off the ground on raised floors.

098

Yaos are more intelligent than other tribal groups. They united together and generally will not leave their areas. All tribal groups look down upon the Ekøø because they eat dogs which are believed to create body odor.

105

There has been no mentioning of belief in spirits by the tribal monks and novices. Actually, the plan is not to abolish the belief in spirits. Specifically, belief in household spirits is allowed to remain or even encouraged because ~~it~~ such belief is a means to show gratitude to one's ancestors (similar to ancestor worship of the Chinese). However, belief in other spirits, i.e. phi nam should be abolished because what is believed to be a manifestation of the spirit is in fact caused by physical condition. The difference in body temperature and the temperature of the water upon contact will cause trembling. The thammacharik monks have taken a few people to bathe at 10 a.m. or 1 p.m. when the water is warmer. Aspirins are given to those who tremble.

126

The Dept. of Public Welfare pays 10 baht for food and 15 baht for other expenses for each monk per day (about 450 baht per month). At the center there is an errand boy who receives 200 baht, excluding food, per month.

The units only go to the non-dangerous areas. Even after the plan has been made, if the Dept. of Public Welfare or the border patrol police feel that the area is not safe, the plan will be changed.

- 144 The teaching of Buddhism is based on practice, not doctrine, i.e. sila, samaddhi, panna. The monks practice sila by omitting the evening meals and practice dhamma by being kind and helpful to the people. They do not preach since preaching will not help the villagers. It is more helpful to teach cleanliness to the people.
- 158 Children are taught to make merit by not harming other individuals. Sometimes, Thai is taught and parents send their children to learn Thai.
- 165 Chulalongkorn students go out for two months because they have to come back to school. But monks remain there for four months.
- 169 This year plan will be similar to last year. The unit will consist of non-Bangkok monks, Chulalongkorn students, and a tribal novice. These novices will be able to approach the tribal people (easier) because they (may) speak the same language. Besides, tribal novices can teach us their tribal languages. We only know men language. Because of the pattern of division of labor, women are cut off from outside contacts and do not negotiate with outsiders.
- 194 ?
During the orientation, the monks learn about the different tribes because monks have to make contacts with the people. In addition to the general routine of receiving food, reciting or chanting after meals, and etc. monks also teach the children who are waiting for them. *to be taught in the afternoon.*
- 204 Sacred water is not used. Arrangements are made by the Dept of Public Welfare to teach monks to use first-aid. In the field, when monks distribute medicine, they teach the people to pay homage to the Buddha (wai phra). Furthermore, these people are not taught to abandon their belief in spirits because such belief is a means of social control. However, some belief are beneficial to keep while others are not. For the new year feast, the shaman examines the sick and declares the animal which the spirits want for the particular day. This practice gives the people the opportunity to eat their domestic animals.
- 235 Monks teach people cleanliness but do not teach people to kill flees because monks do not kill any kind of animals.

244 Belief in spirits is a method of social control because people are taught not to do certain things through fear of the spirits.
 When tribal people ask chao khana amphoe to chap phii, he recites the five precepts and gives sacred wafee to symbolize the fact that the spirits have been forced out of the village. Northerners use som poi to make sacred water, and sometimes, the people will prefer nam som poi instead of nam som.

274 Tribal people have turned to many great religions. Lisos and Yaos are Christians who have moved from Chiengtung and Haws are Muslim from Islam Yunnan.

300 Belief in household spirits should be kept because it pr perpetuates gratuity. But the tribal people themselves would like to abandon the belief in other spirits. Among the Meos, at death, in order to have a funeral, son(s) of the dead man must kill a certain amount of animals for feast (the kind and amount is specified by the s_haman). If the requirement cannot be fulfilled, the corpse is allowed to disintegrate. When the Meos express their desire to abandon this practice, the Dept. of Public Welfare encourages the abandonment for health reason.

Side 2

001

(from the thammacharik program)
 The fund from the Asia Foundation is transferred to Wat Phra Sing in Chingmai where rajanuwat is initiated. In this program, both the villages on the lowland and the hills are visited for 15 days. Monks and students form the adjacent wats learn to organize to work in groups. The financial support is of the Asia Foundation only.

Thammacharik program is sponsored by the Dept. of Public Welfare (and partly by the Asia Foundation in the first year) for the benefit of the tribal people. Although the program is under the Ministry of Interior, the Ministry of Education gives hands in the educational aspect, the Ministry of Public Health gives hands on the health problems, and the Border Patrol Police lead the way into the hamlets. That is, the Border Patrol Police will visit the hamlet and make sure that it is safe before the visit of the thammacharik.

021

The acceptance of the welfare group and the Border Patrol Police by the tribal people depends on the individuals. Many are adopted as 'father' while others are told to go away. The Border Patrol Police school was initiated by the King's mother. The police men taught school for the first few years and hired other people in the later years.

The thammacharik will not visit the Christian hamlets even after the people from the Public Welfare Dept. have made contact because they feel that there is no point in showing the people divergent views and beliefs.

There are two units in the Mae Chan area (one Buddhist and one Christian?). The monks in the Buddhist hamlet went in 1965 and taught school. At first there were 30 students from Nongwaen area, about 5-10 kilometers away. There were 50 students in the second year of teaching and 70 students at the moment.

The monks went from Nakhon Thai, Phitsanulok.

- 051 Medicine and school material are given to the people and children. The school is being built permanently. The tribal people would like to move as a unit and the government is encouraging them to move to the lowland areas. Though these people trust the monks, monks still need to be accompanied to avoid possible misunderstanding on the part of the girls. Yao girls are carefree and might not realize that monks ~~are~~ practice celibacy.
- 064 There is no reaction from the Christian ~~group~~ ^{hamlet} because both the Buddhist and the Christian ~~because both groups~~ work independently and do not compete with each other. It seems like some Christian are converting to Buddhism. Actually one might say that there is some conflict. Last year, one boy wanted to be ordained but his father did not allow him.
- 071 In Mae Sariang, the teacher wanted everyone to go to the wat. When the Christian students did not want to go they were threatened ~~of~~ of lowering their grades. The matter went to palad amphoe who claimed that non-Buddhists are not Thai.
- 080 Religious conflicts are delicate matters to handle. Some Christian group in Chiangmai and Chiangrai hired ex-monks who are Christian converts to tell how Buddhism did not help him. When other Buddhists get angry there ~~might~~ ^{will} be some fight. Each group should work separately and not insult or attack the other group.
- 109 In Mae Sariang, schools used to be taught by Burmese in Burmese. At present, the thammachariks (Burmese or Thai?) ask some Meo and Karen to teach in Meo or Karen using Roman scripts.
- 110 Our thammacharik teach the language proposed by the center without teaching religion. The Christians teach reading as well as religion.
- 120 In 1967-1968, the temples were built temporarily because it is hard to get monks to stay there permanently. At the Mae Chan Center, three kutis were built and the wihan will be built later. We might have wats in every center and maybe all tribal groups will be represented.

132

The chedi in Mae Sariang are built according to Burmese tradition. The Karen are the carrier of this tradition. They might be a problem group later because when they flee from Burma, they cross the political border, ~~and~~ Thailand may not accept them (H. Burman) due to her political relationship with Burma.

Meo Daeng came from Luang Phrabang to Nan and Tak and brought with them Communism. Communist representatives came to the lowland area, asked the people about their living conditions, and asked to see their guns. Then, if the people followed these communist representatives they ~~would~~ receive ~~cabire~~ (?) guns as well as being brain-washed. Nan is connected to Luang Phrabang and Lan Chang where communist Laos can come in very easily.

In 1966, we captured some Communists from Laos; the leader of the group was a half-Chinese who came to Phappachai, Hua Rim, and then Nan. At the time, the government sent cavalry men to protect the people. While the soldiers were there, nothing happened. When the raining season came and the men left. Three months later they (the Communists?) captured all ~~...~~ and it became clear that the Communists were in Mae Sod in Tak.

209

Most of them ~~were~~ Meo in Laos. Some Meo are generals in the Laotian army. Among the Meo who fled to Thailand, there was a Meo general. He was killed while fleeing. Thus, the group dispersed and many came to the thammacharik areas. In Phetchabun, the government wanted to preserve certain areas. They (the Meo Daeng?) came in and destroyed the areas. One of the thammacharik advised the Meo to unite together and try to get hold of some land (either through true possession or rent). The (government?) policy still does not allow possession of land by tribal people. Land is still communally owned.

We want the tribal people to observe wisakha bucha. But monks cannot walk under (in) shadow. If thammacharik monks will go out, they have to go by plane.

232

About the end of April (after songkran) another trip will be made.

254

At the Chiangmai Center there are houses of every hill tribe.

At Chiengdao, it is nice and quiet.(nostalgic?)

Bangkok

February 12, 1968

Translation of Transcript of Interview with Abbot of Wat Benchamabophit about the Thammacarik Program

NB: Sulak Sivaraksa was also present at the interview; tape transcription by Amara Bhumiratana, then a PhD student in anthropology at the University of Washington.

[Tape 16, side 1, tape marker 018] The thammacharik program was originated by Nai Prasit Ditthasuwat, the Head of the tribal development division of the Department of Public Welfare. He consulted Phra Ratchawetsuthirokee and Phra Kittisophon.

The plan was to send high ordered monks from Bangkok.

Many tribal people were ordained as a result of the first trial. In Phetchabun where Phra Thepwarawethi of Wat Paknam was the leader, seven people were ordained as novices. In Mae Sariang, a few novices were also ordained but all of them retired.

One of the problem in employing monks from Bangkok is communication. In the second year, (1966) monks from northern provinces as well as monks from Bangkok were recruited. Each unit had at least two monks who were natives of the province. This plan proved to be impractical in terms of organization and control. (Six monks and nine novices were ordained.)

In 1967, the unit was also composed of two monks from provinces where northern dialect was spoken. Students from Chulalongkorn [Buddhist] University also accompanied each unit. *Chao Khana* controlled monks in the provincial areas. The problem of organization and control proved to be better than the previous years. Only 4 monks and 42 novices were ordained this year. The four monks ordained are two Karens from Mae Hong Son, one Meo from Tak, and one Meo from Phetchabun.

[052] The Karen monks remained only 20 days and retired from monkhood. The practice was allowed because

(1) Grown men have to work to support their families.

(2) Because of illiteracy, these monks cannot join all activities required. The monk from Tak was ordained for three months (one *phansa*) and the monk from Phetchabun remained in priesthood for one month. 16 novices are still at Wat Benchamabophit, two of whom were ordained in the earlier years. 8 novices remained for the whole *phansa* in Nan. At the end

of the *phansa* two novices retired. 8 novices were from Chiang Rai. Some novices remained in Chiang Mai while others retired. 5 Yao novices were ordained and 3 retired. 4 Akha novices were ordained.

[tape marker 077] Last year 7 novices passed *nak tham trī* 4 novices from Wat Benchamabophit; 2 Meos in Chiang Rai; 1 Meo in Nan.

The Karens are the most easy to get along with. The Yao are the most easy to understand. The Meo are the brightest and the most studious. The Lahu and the Lisu are about the same. The Akha are the slowest.

Regarding cleanliness: The Yao are the cleanest. The Karen, Meo, and Lahu are second.

The Yao and Meo live on the ground, raise domestic animals, but have separate rooms for living. The Lahu, Karen, Akha, and Lisu live off the ground on raised floors. [tape marker 098] Yaos are more intelligent than other tribal groups. They united together and generally will not leave their areas. All tribal groups look down upon the Akha because they eat dogs which are believed to create body odor.

[105] There has been no mentioning of belief in spirits by the tribal monks and novices. Actually, the plan is not to abolish belief in spirits. Specifically, belief in household spirits is allowed to remain or even encouraged because such belief is a means to show gratitude to one's ancestors (similar to ancestor worship of the Chinese). However, belief in other spirits. i.e. *phī nām* should be abolished because what is believed to be a manifestation of the spirit is in fact caused by physical condition. The difference in body temperature and the temperature of the water upon contact will cause trembling. The thammacharik monks have taken a few people to bathe at 10 a.m. or 1 p.m. when the water is warmer. Aspirins are given to those who tremble.

[126] The Dept. of Public Welfare pays 10 baht for food and 15 baht for other expenses for each monk per day (about 450 baht per month). At the center there is an errand boy who receives 200 baht. excluding food, per month.

The units only go to the non-dangerous areas. Even after the plan has been made, if the Dept. of Public Welfare or the border patrol police feel that the area is not safe, the plan will be changed.

[144] The teaching of Buddhism is based on practice, not doctrine, i.e. *silā, samaddhi, panna*. The monks practice *silā* by omitting the evening meals and practice *dhamma* by being kind and helpful to the people. They do not preach since preaching will not help the villagers. It

is more helpful to teach cleanliness to the people.

[158] Children are taught to make merit by not harming other individuals. Sometimes, Thai is taught and parents send their children to learn Thai.

[165] Chulalongkorn students go out for two months because they have to come back to school. But monks remain there for four months.

[169] This year plan will be similar to last year. The unit will consist of non-Bangkok monks, Chulalongkorn students, and a tribal novice. These novices will be able to approach the tribal people easier because they (may) speak the same language. Besides, tribal novices can teach us their tribal languages. We only know men language. Because of the pattern of division of labor, women are cut off from outside contacts and do not negotiate with outsiders.

[194] During the orientation, the monks learn about the different tribes because monks have to make contacts with the people. In addition to the general routine of receiving food, reciting or chanting after meals, and etc. monks also teach the children who are waiting to be taught in the afternoons.

[204] Sacred water is not used. Arrangements are made by the Dept of Public Welfare to teach monks to use first-aid. In the field, when monks distribute medicine, they teach the people to pay homage to the Buddha (*wai phra*). Furthermore, these people are not taught to abandon their belief in spirits because such belief is a means of social control. However, some belief are beneficial to keep while others are not. For the new year feast, the shaman examines the sick and declares the animal Which the spirits want for the particular day. This practice gives the people the opportunity to eat their domestic animals

[235] Monks teach people cleanliness but do not teach people to kill fleas because monks do not kill any kind of animals.

[244] Belief in spirits is a method of social control because people are taught not to do certain things through fear of the spirits.

When tribal people ask Čao Khana Amphoe to *chap phī*, he recites the five precepts and gives sacred *wai* to symbolize the fact that the spirits have been forced out of the village. Northerners use *sompōi* to make sacred water, and sometimes, the people will prefer *nām sompōi* instead of *nām mon*.

[279] Tribal people have turned to many great religions. Lisos and Yaos are Christians who have moved from Chiengtung and Haws are Muslim from Islam Yunnan.

[300] Belief in household spirits should be kept because it perpetuates gratitude. But the tribal people themselves would like to abandon the belief in other spirits. Among the Meos, at death, in order to have a funeral, son(s) of the dead man must kill a certain amount of animals for feast (the kind and amount is specified by the shaman). If the requirement cannot be fulfilled, the corpse is allowed to disintegrate. When the Meos express their desire to abandon this practice, the Dept. of Public Welfare encourages the abandonment for health reason.

[side 2, tape marker 001] The fund from the Asia Foundation is transferred to Wat Phra Sing in Chingmai (sic) where *rajanuwat* is initiated. In this program, both the villages on the lowland and the hills are visited for 15 days. Monks and students from the adjacent wats learn to organize to work in groups. The financial support is of the Asia Foundation only.

Thammacharik program is sponsored by the Dept. of Public Welfare (and partly by the Asia Foundation in the first year) for the benefit of the tribal people. Although the program is under the Ministry of Interior, the Ministry of Education gives hands in the educational aspect, the Ministry of Public Health gives hands on the health problems, and the Border Patrol Police lead the way into the hamlets. That is, the Border Patrol Police will visit the hamlet and make sure that it is safe before the visit of the thammacharik.

[021] The acceptance of the welfare group and the Border Patrol Police by the tribal people depends on the individuals. Many are adopted as 'father' while others are told to go away to The Border Patrol Police school was initiated by the King's mother. The police men taught school for the first few years and hired other people in the later years. .

The thammacharik will not visit the Christian hamlets even after the people from the Public Welfare Dept. have made contact because they feel that there is no point in showing the people divergent views and beliefs.

There are two units in the Mae Chan area (one Buddhist and one Christian ?). The monks in the Buddhist hamlet went in 1965 and taught school. At first there were 30 students from Nongwaen area, about 5-10 kilometers away. There were 50 students in the second year of teaching and 70 students at the moment. The monks went from Nakhon Thai, Phitsanulok.

[051] Medicine and school material are given to the people and children. The school is being built permanently. The tribal people would like to move as a unit and the government is encouraging them to move to the lowland areas. Though these people trust the monks, monks still need to be accompanied to avoid possible misunderstanding on the part of the girls. Yao

girls are carefree and might not realize that monks practice celibacy.

[064] There is no reaction from the Christian hamlet because both the Buddhist and the Christian work independently and do not compete with each other. It seems like some Christian are converting to Buddhism. Actually one might say that there is some conflict. Last year, one boy wanted to be ordained but his father did not allow him.

[071] In Mae Sariang, the teacher wanted everyone to go to the wat. When the Christian students did not want to go they were threatened of lowering their grades. The matter went to *Palad amphoe* who claimed that non-Buddhists are not Thai.

[080] Religious conflicts are delicate matters to handle. Some Christian group in Chiang Mai and Chiang Rai hired ex-monks who are Christian converts to tell how Buddhism did not help him. When other Buddhists get angry there will be some fight. Each group should work separately and not insult or attack the other group.

[109] In Mae Sariang, schools used to be taught by Burmese in Burmese. At present, the *thammachariks* (Burmese or Thai ?) ask some Meos and Karens to teach in Meo or Karen using Roman scripts.

[110] Our *thammacharik* teach the language proposed by the center without teaching religion. The Christians teach reading as well as religion.

[120] In 1967-1968, the temples were built temporarily because it is hard to get monks to stay there permanently. At the Mae Chan Center, three *kutis* were built and the *wihan* will be built later. We might have wats in every center and maybe all tribal groups will be represented.

[132] The *chedi* in Mae Sariang are built according to Burmese tradition. The Karen are the carrier of this tradition. They might be a problem group later because when they flee from Burma, they cross the political border. Thailand may not accept them (the Burmese Karen) due to her political relationship with Burma.

Meo Daeng come from Luang Phrabang to Nan and Tak and brought with them Communism. Communist representatives came to the lowland area, asked the people about their living conditions, and asked to see their guns. Then, if the people followed these communist representatives they would receive *cabire* (?) guns as well as being brain-washed. Nan is connected to Luang Phrabang and Lan Chang where communist Laos can come in very easily.

In 1966, we captured some Communists from Laos; the leader of the group was a half-Chinese who came to Phapphachai, Hua Rim, and then Nan. At the time, the government sent

cavalry men to protect the people. While the soldiers were there, nothing happened. When the raining season came and the men left. Three months later they (the Communists?) captured all and it became clear that the Communists were in Mae Sod in Tak.

[289] Most of them were Meo in Laos. Some Meo were generals in the Laotian army. Among the Meo who fled to Thailand, there was a Meo general. He was killed while fleeing. Thus, the group dispersed and many came to the thammacharik areas. In Phetchabun, the government wanted to preserve certain areas. They (the Meo Daeng?) came in and destroyed the areas. One of the thammacharik advised the Meo to unite together and try to get hold of some land (either through true possession or rent). The (government?) policy still does not allow possession of land by tribal people. Land is still communally owned.

We want the tribal people to observe *wisakha bucha*. But monks cannot walk under (in) shadow. If thammacharik monks will go out, they have to go by plane.

[232] About the end of April (after *songkran*) another trip will be made.

[254] At the Chiang Mai Center there are houses of every hill tribe.

At Chiangdao, it is nice and quiet.(nostalgic?)